

TEK EBEVEYNLİ ERGENLERDE ALGILANAN YALNIZLIK DÜZEYLERİYLE ÖFKE İFADE TARZLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Yrd. Doç. Dr. Mustafa Otrar
Marmara Üniversitesi
motrar@marmara.edu.tr

Psi. Dan. Esra Bayraktar
Marmara Üniversitesi
esra_tepecik@hotmail.com

Özet

Bu araştırmadaki amaç tek ebeveynli ergenlerin algıladıkları yalnızlık düzeyleri ile öfke ifade tarzları arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Araştırma betimsel araştırma modellerinden ilişkisel tarama modelinde hazırlanmıştır. İlişkisel tarama modelleri, iki ya da daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve / veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir. Araştırma örneklemini İstanbul Anadolu yakasında bulunan, anne babasından birini kaybetmiş, anne babası boşanmış veya farklı bir nedenden ötürü ebeveynlerinin herhangi birinden ayrı olan ergenler oluşturmuştur.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; tek ebeveynli ergenlerin algıladıkları yalnızlık düzeyleri ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzları arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı bulunmuştur.

Araştırmanın bulguları, psikolojik danışma ve rehberlik alanı için önemli sonuçlar içermektedir. Bu bulgulara göre, tek ebeveynli ergenlerin yalnızlık ve öfke kontrolünde psikolojik danışma hizmetine ihtiyacı olacağı çıkarımında bulunulabilir. Erken yaşlarda tek ebeveynli olan bu öğrencilere yönelik müdahale çalışmaları yetişkinlikteki saldırganlık ve şiddet davranışlarını azaltmak için de önemlidir.

Anahtar Sözcükler: Yalnızlık, öfke, öfke ifade tarzı, tek ebeveyn, ergenlik.

INVESTIGATION OF SINGLE PARENT RELATIONSHIPS IN ADOLESCENTS PERCEIVED LONELINESS AND ANGER

Abstract

The aim of this study was to investigate the relationship between perceived levels of single-parent loneliness and anger expression of adolescents.

Research has been prepared in relational model of the descriptive research model. Relational scan patterns, the exchange between two or more presence with a large number of variables and / or research aimed at determining the degree models. The study sample is located on the Anatolian side of Istanbul, he lost one of his parents, because the parents are divorced or a different reason than adolescents with parental formed separate from anyone.

According to the findings of the study; single-parent relationship between the level of perceived loneliness of adolescents with trait anger and anger expression were significantly positively.

Results of the study contains important consequences for psychological counseling and guidance field. According to these findings, inferences can be made in single-parent will need to loneliness and anger

management counseling services. Work interventions for those students who are single parents at an early age is important to reduce aggression and violent behavior in adulthood.

Keywords: Loneliness, anger, anger management style, single parents, teenage.

GİRİŞ

Problem Durumu

Toplumu oluşturan temel birim ve en küçük yapı olan ailenin yaşamda çok büyük bir değeri söz konusudur. Kişinin gereksinimlerini sağlayabileceği doğal ortam içinde bulunduğu ailesidir. İnsanların hayatlarında doyuma ulaşması, işlevlerini yerine getirmesi, ihtiyaçlarını karşılaması ve içinde bulunduğu topluma göre bir kişi olarak yetişmesi öncelikle aile içerisinde kazanılır (Nazlı, 2003).

Toplumun bir parçası olan ailenin başarısı üyelerinin gereksinimlerini yerine getirmesine bağlıdır. Ailedeki ilişkilerin bozulması toplumun geneline olumsuzluk olarak yansır (Şentürk, 2006).

Mutlu, tutarlı, sağlıklı ve uyumlu bir aile ortamında yetişmenin çocuklar üzerinde olumlu etkileri vardır. Fakat bazı sorunlar nedeni ile istenmeyen, beklenmedik bir durum olduğunda aile kurumu ve yapısı bozulabilmektedir. Ölüm, boşanma ve ayrı yaşama sebepleri ile parçalanmış aileler oluşmaktadır (Pancar, 2009).

Boşanma evliliğin hukuki olarak sona erdirilmesidir. Bu durum karı-koca için mutsuz bir evlilikten çıkış olsa da yine de travmatik bir süreçtir. Boşanmanın kesinlikle gerekli olduğu durumlarda bile boşanma, sorunların bitmesi için yeterli olmamaktadır. Eşleri, ekonomik yönden sarsmakta, ruhsal yönden örselemekte ve sosyal etkileşimlerini etkilemektedir. Çocuklar üzerindeki etkisi ise karmaşık sorunlar doğurmaktadır (Yörükoğlu, 2000).

Boşanma kararının alınmasına kadar geçen süreç ve boşanma sonrası dönem, çocukları olumsuz yönde etkilemektedir. Boşanma esnasında, sürecinde ve boşanma durumu sonrasında çocuklar öfke, kırgınlık, kaygı, içerleme, depresyon ve suçluluk gibi duygular yaşarlar. Boşanmanın hemen ardından ve süreç ilerledikçe yanlarında olmayan ebeveynlerini özler, onlar için üzülmürler. Ailedeki bu yapı bozukluğuna ve anne baba arasındaki olumsuz iletişime tepki ile yaklaşabilir, itaatsiz davranışlar sergileyebilir ve ailede yaşanan bu ilişki, iletişim bozuklukları nedeni ile kaygılanabilir. Kaygı boşanma sonucu oluşan bir duygudur. Alışılmış olan yaşam biçiminin değişmesi, aile yapısının bozulması ve anne veya babanın aile ortamından ayrılması çocukta kaygı duygusunu ortaya çıkarmaktadır (Uzun, 2013).

Bütün gelişim dönemlerindeki çocuklar boşanma ve ayrılığa karşı öfke ve kırgınlık duyguları ile tepkide bulunabilirler. Bu öfke, ayrılık durumuna ve ebeveynlere yöneliktir. Çocuklar, bu kırgınlığı her an, her yerde ortaya çıkarabilirler. Evde ebeveynlerinden birine veya ikisine, eğitim kurumunda öğretmenleri ve akranlarına karşı öfkeli tutumları ve tavırları görülür. İnsanlara sesini yükseltir, sebepsiz yere sinirlenir ve tartışma ortamı oluşturur. Temelde öfke, çocuğun değişen yeni hayatına uyum sağlaması için olması gereken bir duygu durumudur. Çocuğun öfkesini olumsuz davranış olarak algılayan anne babalar öfkeye aynı şekilde karşılık verebilirler. Bu durum çocuğun öfkesini atıp rahatlamasına mani olur ve dışı vurulamayan öfke ve kırgınlık, çocuğun öfkesini içine atıp, sessizleşmesine ve kendini toplumdan dışlamasına sebep olur (Öztürk, 2006).

Ailenin işlevleri yalnızlığı etkileyen bir durumdur ve ergenlik döneminde aile işlevleri önemlidir. Ailenin çocuklarına sağladığı destek, ilgi yalnızlık hissetme ile ilgili bir yordayıcıdır (Özatça, 2009).

Çocuklar, bir ebeveynlerinin herhangi bir şekilde aileden uzaklaştığı ilk zamanlarda çoğunlukla kendi içlerine çekilmekte; yüksek sesle müzik dinleyerek, resim yaparak yalnızlığı seçmektedirler. Özellikle yaşı daha büyük erkek çocukları tek ebeveynliliğe alışamamakta, saldırganlık ile kendilerini göstermektedir. Bu dönemde etrafındakilere ya da ailesine, ailenin parçalanmasının öncesine göre daha kırgın, öfkeli davranışlar sergileyebilmektedirler. Bu tür davranışların yaşı küçük olan çocuklardan daha çok ergenler tarafından sergilendiği anlaşılmaktadır. Karne günleri, veli toplantıları ve okul çıkışları tek ebeveynli çocuklarda okulla ilgili

stres oluşturan zamanlardır (Örüng ve Feyzioğlu, 2011). Çünkü bu zamanlar anne ve babalara en çok ihtiyaç duyulan zamanlardır.

Ergenlik Dönemi

Ergenlik döneminde bireyde hızlı ve sürekli bir değişim söz konusudur ve bu dönem gelişim evresi olarak tanımlanan ve biyolojik, psikolojik, zihinsel ve sosyal açıdan bir gelişme ve olgunlaşmanın yer aldığı çocukluktan erişkinliğe geçiş dönemidir. Ergen bedensel, cinsel, sosyal ve duygusal anlamda farklı bir döneme girmekte, bu gelişim alanlarında yaşadığı süreçler nedeni ile kendisini farklı hissetmekte ve genellikle ailesi ve çevresindeki diğer insanlarla sorunlar yaşamaktadır (Yavuzer, 2007).

Ergenlik döneminde meydana gelen değişimler, ergenin benlik gelişiminde ve sosyal ilişkilerinde farklılaşmayı beraberinde getirir. Bu farklılaşma ile baş etmeye çalışan ergen, kendisini yalnızlık duygusunun içinde bulabilir. Bu yalnızlık duygusu kısa vadede kaygı ve mutsuzluğa, uzun vadede depresyon vb. sorunlara neden olur (San Şentürk, 2010).

Amaç

Bu tezin genel amacı, tek ebeveynli ergenlerin algıladıkları yalnızlık düzeyleri ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemektir.

Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi "Tek ebeveynli ergenlerin algıladıkları yalnızlık düzeyleri ile öfke ifade tarzları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?" şeklinde belirlenmiştir.

Alt Problemler

1. Tek ebeveynli ergenlerin algıladıkları yalnızlık düzeyleri ve öfke ifade tarzları nasıldır?
2. Tek ebeveynli ergenlerin algıladıkları yalnızlık düzeyleri ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzları cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Tek ebeveynli ergenlerin algıladıkları yalnızlık düzeyleri ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzları yanında olmayan ebeveyne göre farklılaşmakta mıdır?
4. Tek ebeveynli ergenlerin algıladıkları yalnızlık düzeyleri ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzları kardeş sayısına göre farklılaşmakta mıdır?
5. Tek ebeveynli ergenlerin algıladıkları yalnızlık düzeyleri ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzları okul türüne göre farklılaşmakta mıdır?
6. Tek ebeveynli ergenlerin algıladıkları yalnızlık düzeyleri ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ailenin gelir düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
7. Tek ebeveynli ergenlerin algıladıkları yalnızlık düzeyleri ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzları yanında bulunan ebeveyninin öğrenim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
8. Tek ebeveynli ergenlerin algıladıkları yalnızlık düzeyleri ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzları tek ebeveynli kalma sebeplerine göre farklılaşmakta mıdır?
9. Tek ebeveynli ergenlerin algıladıkları yalnızlık düzeyleri ve öfke ifade tarzları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Araştırmanın Önemi

Tek ebeveynli aileler, ölüm gibi beklenilmeyen doğal bir olayın yanı sıra, ayrı yaşama ya da ayrılma sonucu aile içi parçalanmaların artmasının neticesinde, çocukların ebeveynlerinden biri ile kaldığı aile şeklindedir (Boylu ve Öztöp, 2013). İlgili alana katkı sağlaması ve tek ebeveynli ergenlerin, ailelerin yaşamlarındaki bu geçişi sağlıklı bir şekilde atlatalmaları açısından bu araştırma önem taşımaktadır.

Yapılan araştırmalar, tek ebeveyne sahip çocuklarda psikolojik uyumsuzluk oranının yüksek olduğunu göstermektedir. Bu uyumsuzlukların en önemlileri, akademik başarısızlık, depresyon, kavgacı olma gibi çeşitli davranış bozukluklarıdır. Boşanma tek ebeveyn ile yetişmenin sonucu olan sosyal ortama uyum sağlamada güçlük yaşama şeklinde olumsuzluklara neden olmaktadır (Keskin, 2007).

Ölüm sonucu oluşan tek ebeveynlikte çocuklarda huzursuzluk, yeniden kavuşma ümidi, kendilerini ya da başkalarını suçlamak ve hatta aşırı derecede aktiviteye yönelme gibi durumlar ortaya çıkabilir. Ergenler de ebeveynin ölümü karşısında daha küçük çocuklarla benzer tepkileri gösterirler. Yaşayan ebeveyni ve büyüklerin desteği onlara yardımcı olur. Üzüntüleri ve tepkileri, anne ya da babayı kaybetmeden önceki uyum düzeyleri ve dinsel inançlarından etkilenir (Keklik ve Yıldırım, çev. 2012).

Günümüzde sadece bir ebeveyni ile birlikte yaşayan çocuk veya çocuklardan oluşan aile olarak tanımlanan tek ebeveynli aile sayısının arttığı ve boşanma durumunun daha sık görüldüğü gözlenmektedir. Ergenler için tek ebeveynlik sarsıcı bir etki oluşturmaktadır. Bu etkinin araştırılması, tek ebeveynliliğin ergenlerdeki yalnızlık algısı ve öfke ifade tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi ile bu öğrencilere yönelik yaklaşımımızın ne yönde olacağı, öğrencilerle empati kurulması ve onlara yönelik psikolojik destek açısından önemlidir. Tek ebeveynli ergenlerin psikolojik sağlıklarını desteklemek adına bu çalışma önem taşımaktadır. Araştırmanın alanda çalışan uzmanlar, eğitimciler ve anne babalar için bir kaynak olup, yol göstereceği beklenmektedir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırma betimsel araştırma modellerinden ilişkisel tarama modelinde hazırlanmıştır. İlişkisel tarama modelleri, iki ya da daha fazla değişkende birlikte değişim varlığını ve / veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2012).

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni İstanbul ili Anadolu yakasındaki okullarda okuyan, anne babasından biri vefat etmiş, boşanmış ve anne babası ayrı yaşayan öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini, Anadolu yakasındaki ilçeler arasından tabakalı oransız küme örnekleme yöntemi ile seçilen ilçelerde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ve özel liselerde 2014-2015 eğitim öğretim yılı içinde 9. ve 12. sınıflar arasında eğitim gören 200 tek ebeveynli öğrencidir. 250 öğrenciye ulaşılmış, 50'si çeşitli nedenlerle geri dönmemiş ya da eksik kodlamalar nedeni ile elenmiş, 200 öğrenci örneklemini oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın veri toplanma sürecinde, öğrencilerin bazı demografik özelliklerini belirlemek için, araştırmacı tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Formu", ergenlerin yalnızlık düzeylerini ölçmek amacıyla Russel, Peplav ve Ferguson (1978) tarafından geliştirilen ve Demir tarafından Türkçeye uyarlanan "UCLA Yalnızlık Ölçeği", öfke ifade tarzlarını ölçmek için Spielberger tarafından geliştirilen ve Kadir Özer tarafından uyarlanan "Öfke İfade Tarzı Ölçeği" kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması

Bu araştırma 2014-2015 eğitim öğretim yılında, İstanbul ili Anadolu yakasındaki bazı liselerde öğrenim gören, 9., 10., 11. ve 12. sınıf tek ebeveynli ergenlerin algıladıkları yalnızlık düzeyi ile öfke ifade tarzları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Bu amaç çerçevesinde devlet ve özel liselerde okuyan 250 öğrenciye ulaşılmış, 200'ünün bulguları alınmış, bu kişilere UCLA Yalnızlık Ölçeği ve Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği uygulanmıştır. Gönüllülük esasına göre ölçeğin uygulanmasında gerekli hassasiyetin gösterilmesi istenerek öğrencilere dağıtılmış ve uygulanmıştır. Uygulamalar Kasım 2014 ile Aralık 2014 ayları arasında 2 ay süre ile yapılmış, 8 okula uygulanmış ve öğrenciler gruplar halinde alınmıştır. Uygulama 10- 15 dakika sürmüştür. Kendilerini oldukları gibi yansıtmaları ve önyargılı olmamaları amacıyla öğrencilere uygulama için rehber öğretmenleri tarafından kura ile rastgele seçtikleri söylenmiştir ve öğrenciler 10'arlı gruplar halinde çağırılmıştır.

Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırmada istatistiksel çözümlemelere geçmeden önce, demografik değişkenler gruplandırılmış, ardından öğrencilere uygulanan ölçekler (Ucla Yalnızlık Ölçeği ve Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği) puanlanmıştır.

Puanlamadan sonra elde edilen verilerin istatistiksel çözümlemeleri bilgisayar ortamında gerçekleştirilmiştir. Öğrenci bilgileri ve puanlar bilgisayara girilmiş ve Spss programında değerlendirilmiştir.

Bu aşamada, araştırma grubunu oluşturan öğrencilerin demografik özelliklerini (cinsiyet, sosyoekonomik durum, kardeş sayısı, okul türü, yanındaki ebeveynin öğrenim durumu, yanındaki ebeveynin cinsiyeti, tek ebeveynli olma nedeni) betimleyici frekans ve yüzde dağılımları çıkarılmış, sonra ölçeğin toplam puanları için $\bar{X}$, ss, SH_x değerleri saptanmıştır. Örneklem içerisinde normal dağılım özelliği göstermeyen gruplar için non-parametrik teknikler, normal dağılım özelliği gösteren dağılımlar içinse parametrik analiz teknikleri kullanılmıştır. Bu bağlamda:

1. Örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin Ucla Yalnızlık Ölçeği ve Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyet ve yanında kalınan ebeveynin cinsiyeti değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için *bağımsız grup t testi*,
2. Örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin Ucla Yalnızlık Ölçeği ve Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeğinden aldıkları puanların sosyoekonomik düzey değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için, *tek yönlü varyans analizi (ANOVA)*
3. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda gruplar arasında fark bulunduğunda, farklılıkların kaynağını (hangi gruplar arasında olduğunu) belirlemek üzere *post-hoc LSD, Scheffé ve Tamhane's T2 testleri*,
4. Örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin Ucla Yalnızlık Ölçeği ve Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeğinden aldıkları puanların tek ebeveynli olma nedeni, birlikte kalınan ebeveynin öğrenim durumu ve kardeş sayısı değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için *non-parametrik Kruskal Wallis-H testi*,
5. Non-parametrik Kruskal Wallis testi, sonucunda gruplar arasında fark bulunduğunda, farklılıkların kaynağını (hangi gruplar arasında olduğunu) belirlemek üzere *non parametrik Mann Whitney-U testi*, uygulanmıştır.
6. Örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin Ucla Yalnızlık Ölçeği ve Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeğinden aldıkları puanların okul türü değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için *Mann Whitney- U testi* uygulanmıştır.

Elde edilen veriler bilgisayarda "SPSS for Windows ver:15.0" programında çözümlenmiş, manidarlıklar minimum $p < ,05$ düzeyinde sınanmış, diğer manidarlık düzeyleri ayrıca belirtilmiş ve bulgular araştırmanın amaçlarına uygun olarak tablolar halinde sunulmuştur.

BULGULAR

Tablo 1: Yalnızlık Ölçeği Puanları İle Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Toplam Puanı ve Öfke İfade Tarzı Alt Boyutları Arasındaki İlişki

Öfke Ölçeği Boyutları	Yalnızlık Ölçeği Puanları		
	N	r	p
Sürekli öfke	200	,240	,001
Durumluk öfke	200	,199	,005
Kontrol altında öfke	200	-,109	,125
Dışa vurulan öfke	200	,141	,046
İç tutulan öfke	200	,358	,000
Öfke Toplam	200	,262	,000

Tablo 1'de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin Yalnızlık Ölçeği puanları ile Öfke ve öfke ifade tarzları ölçeği alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacı ile yapılan Pearson analizi sonucunda sürekli öfke alt boyutu ($r = ,240$; $p < ,001$); durumluk öfke alt boyutu ($r = ,199$; $p < ,01$); dışa vurulan öfke alt boyutu ($r = ,141$; $p < ,05$); iç tutulan öfke puanları alt boyutu ($r = ,358$; $p < ,001$) ve öfke toplam puanları ($r = ,262$; $p < ,001$) arasındaki ilişkiler pozitif yönde anlamlı bulunurken; kontrol altına alınmış öfke alt boyutu ($r = -,109$; $p > ,05$) için ilişkiler anlamlı bulunmamıştır

Tablo 2: Yalnızlık Düzeyleri Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Toplam Puanları İçin Regresyon Analizi

Model 1	KT	F	p
Regresyon	2121,74	14,59	,000
Kalan	28797,68		
Toplam	30919,42		

Tablo 2’de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin algıladıkları yalnızlık düzeylerinin sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarını ne derece yordayıp yordamadığını belirlemek amacı ile yapılan regresyon analizi sonucunda bağımsız değişken olan yalnızlık, bağımlı değişken olan sürekli öfke ve öfke ifade tarzı düzeyi arasında kurulan regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlıdır ($F=14,59$; $p<,001$). Nitekim algılanan yalnızlık düzeyi ile sürekli öfke düzeyi ve öfke ifade tarzı arasında pozitif bir ilişki vardır ve bu ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 3: Yalnızlık Düzeylerinin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzını Yordama Düzeyi

Değişkenler	N	R	R ²	Düzeltilmiş R ²
Yalnızlık Öfke	200	,262	,069	,064

Tablo 3’deki değerler dikkate alındığında regresyon modelinde belirlilik katsayısı (düzeltilmiş R²), bağımsız değişken olan yalnızlık puanının, bağımlı değişkeni (öfke puanını) %6,4 oranında açıklayabildiğini göstermektedir.

Tablo 4: Yalnızlık Ölçeği Puanlarının Yanında Kalınan Ebeveynin Cinsiyeti Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{X}$	SS	Sh $_{\bar{X}}$	T Testi		
						t	Sd	p
Yalnızlık	Anne	142	40,85	7,70	,646	-2,16	188	,032
	Baba	48	43,63	7,72	1,112			

Tablo 4’de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin yalnızlık ölçeği ortalamalarının yanında kalınan ebeveynin cinsiyeti değişkenine göre farklılaşım farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan bağımsız gruplar t testi analizi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur ($t=-2,16$; $p<,05$). Söz konusu farklılık babaların lehinedir. Babaların ortalaması annelerinkinden yüksek bulunmuştur. Babaların yanında kalan ergenlerin yalnızlıkları daha yüksektir.

Tablo 5: Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği Toplam Puanlarının Tek Ebeveynli Olma Nedeni Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{X}$	SS	Sh $_{\bar{X}}$	T Testi		
						t	Sd	p
Öfke Toplam	Ölüm	120	76,68	11,58	1,057	-2,17	198	,037
	Boşanma/ayrı	80	80,55	13,43	1,502			

Tablo 5’de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin öfke ölçeği puan ortalamalarının tek ebeveynli olma nedeni değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile yapılan bağımsız gruplar t testi analizi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur ($t=-2,17$; $p<,05$). Söz konusu farklılık boşanma ve ayrı yaşama sebeplerinin lehinedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Yalnızlık Ölçeği Puanları ile Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği Toplam Puanları Arasındaki İlişki Sonuçlarının Tartışılması

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; tek ebeveynli ergenlerin algıladıkları yalnızlık düzeyleri ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzları arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı bulunmuştur. Ergenlerin yalnızlık düzeyleri arttıkça öfke düzeyleri de manidar olarak artmaktadır.

Yalnızlık Ölçeği Puanları ile Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Puanları Alt Boyutları Arasındaki İlişki Sonuçlarının Tartışılması

Öğrencilerin sürekli öfke düzeyleri, durumluk öfke düzeyleri, dışa vurulan öfke, içe tutulan öfke yani bastırılan öfke düzeyleri ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı çıkmıştır. Öfke düzeyi alt boyutları yalnızlıkla ilişkilidir denilebilir. Kontrol altına alınmış öfke düzeyleri ile yalnızlık ilişkisi anlamlı bulunmamıştır. Bu, yalnızlık ile kontrol altına alınmış öfke arasında doğrusal bir ilişki olmadığını gösterir. Yalnızlık ile kontrol altına alınmış öfke arasındaki regresyon analizi sonuçları ile de örtüşmektedir.

Yalnızlık Ölçeği Puanlarının Araştırmanın Demografik Değişkenlerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığının Tartışılması

Yalnızlık ölçeği puanlarının cinsiyet, sosyoekonomik düzey, kardeş sayısı, okul türü, birlikte kalınan ebeveynin öğrenim durumu, yanında kalınan ebeveynin cinsiyeti ve tek ebeveynli olma nedeni değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile bağımsız gruplar t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Kruskal Wallis-H, Mann Whitney-U testlerinden uygun olanlar seçilmiş ve sadece yalnızlık ile yanında kalınan ebeveynin cinsiyeti değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu durum babaların lehine bulunmuştur. Yalnızlık düzeyi ile yanında kalınan ebeveynin cinsiyeti arasında anlamlı bir farklılığın olması tek ebeveynli kendilerini yalnız hissetmelerinin yanlarında olan ebeveynin cinsiyeti ile ilgisi olduğunu düşündürebilir. Babası ile kalan tek ebeveynli ergenlerin yalnızlık algıları daha yüksektir denilebilir.

Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Toplam Puanlarının Araştırmanın Demografik Değişkenlerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığının Tartışılması

Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı ölçeği puanlarının cinsiyet, sosyoekonomik düzey, kardeş sayısı, okul türü, birlikte kalınan ebeveynin öğrenim durumu, yanında kalınan ebeveynin cinsiyeti değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile bağımsız gruplar t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Kruskal Wallis-H, Mann Whitney-U testlerinden uygun olanlar seçilmiş ve değişkenler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Fiyakalı (2008)'nin araştırmasında da ebeveynleri boşanmış ve boşanmamış ergenlerin sürekli öfke düzeyleri ve öfke ifade tarzları ile cinsiyet, sınıf ve anne baba eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Sürekli öfke ve öfke ifade tarzı toplam puanı ile tek ebeveynli olma nedeni arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu farklılık boşanma ve ayrı yaşama lehinedir. Nitekim Otrar ve Demirbilek (2013) de çalışmasında anne babası boşanmış olan çocukların ruh sağlıklarının anne ya da babası vefat edenlere göre daha çok etkilendiklerini, çünkü boşanmaya uyum sağlamanın ölüme uyum sağlamadan daha uzun bir süreç gerektirdiğini belirtmiştir.

KAYNAKÇA

Boylu Aydiner, A. ve Öztop, H. (2013). Tek ebeveynli aileler: sorunlar ve çözüm önerileri. *Sosyo Ekonomi Dergisi*, 1, 208-372.

Demirbilek, M. ve Otrar, M. (2015). *Assertiveness and self esteem of adolescents who have single parent*. Germany: Lambert Academic Publishing.

Gladding, S. (2012). *Family therapy: history, theory and practice*. (İ. Keklik ve İ. Yıldırım çev.) Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği.

Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (21. .Basım), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Keskin, I. (2007). *Boşanmanın sosyolojik, psikolojik nedenleri ve boşanmanın ortaya çıkardığı sonuçlar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

Nazlı, S. (2003). *Aile danışmanlığı*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Örüng, S. ve Feyzioğlu, S. (2011). *Tek ebeveynli aileler*. Ankara: Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları.

Özatça, A. (2009). *Ergenlerde sosyal ve duygusal yalnızlığın yordayıcısı olarak aile işlevleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Öztürk, S. (2006). *Anne babası boşanmış 9-13 yaşlarındaki çocuklar ile aynı yaş grubundaki anne babası boşanmamış çocukların benlik saygısı ve kaygı düzeyleri ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Pancar, A. (2009). *Parçalanmış ve tam aileye sahip ergenlerin yalnızlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.

San Şentürk, S. (2010). *Liseli ergenlerin yalnızlık algısının sosyal beceri, benlik saygısı ve kişilik özellikleri bağlamında değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Şentürk, Ü. (2006). *Parçalanmış aile çocuk ilişkisinin sebep olduğu problemler (Malatya Uygulaması)*. Yayınlanmamış doktora tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Uzun, Ç. (2013). *Anne babası boşanmış ve boşanmamış çocuklarda depresyon ve sosyal becerilerin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yavuzer, H. (2007). *Çocuk psikolojisi (20. Basım)*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yörükoğlu, A. (2000). *Değişen toplumda aile ve çocuk*. (6. Basım). İstanbul: Özgür yayınları.